

Programmatistische Aanpak Stikstof en de impact daarvan op de landbouwsector

Melk, tomaten, kipfilet of appels? Ze hebben één ding gemeen: stikstof. Stikstof is dan ook een essentiële bouwsteen van al ons voedsel (en van onszelf). “Hoe kan stikstof dan een probleem vormen?”, horen we je denken. We leggen het je uit!

1. Stikstof en natuur
2. Stikstofdruk verlagen doen we samen
3. Niets nieuws
4. Geen eitje, dat stikstofbeleid
5. De Vlaamse boer
6. Toekomst voor de boer
7. Niet akkoord met het stikstofakkoord: wat kan je zelf doen?

Stikstof en natuur zijn niet de beste vrienden

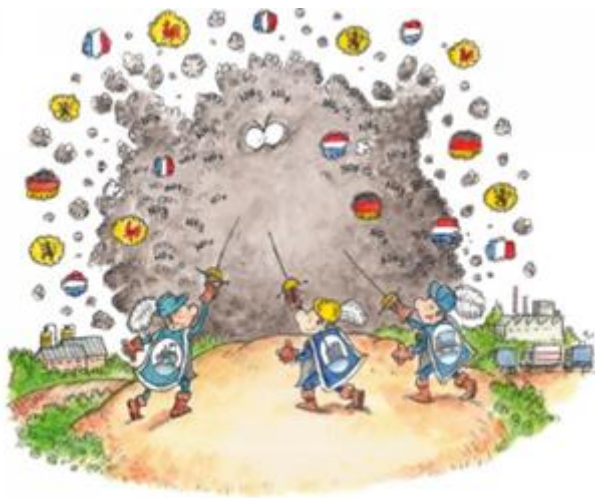
Zo heeft te veel stikstofneerslag op bepaalde natuurgebieden een negatieve impact. Als stikstof vanuit de lucht neerslaat op de grond, zorgt het ervoor dat de bodem zuurder wordt en meer meststoffen bevat. Op de meeste plaatsen is dat niet zo'n probleem, maar in sommige natuurgebieden hebben we dat liever niet omdat bepaalde planten hier niet goed mee om kunnen. Vandaag valt er op heel wat Europees beschermde natuurgebieden, de zogenaamde Natura2000-gebieden, te veel stikstof neer waardoor die natuur niet in een goede staat verkeert. Om de natuurkwaliteit te verbeteren, moet de stikstofdruk verminderen.

Samen aan de slag om de stikstofdruk te verlagen

Gemiddeld gezien komt zo'n 58% van de stikstof die neervalt op de Vlaamse Natura 2000-gebieden vanuit de buurregio's, 29% van Vlaamse landbouw en 11% van onze transport en industrie. Als we willen dat er minder stikstof op onze natuur valt, dan zullen we met z'n allen minder stikstof moeten uitstoten.

Bovenstaande cijfers gaan over de neerslag van stikstof, maar hoe zit het nu met de uitstoot hiervan? Ongeveer de helft van de stikstof die uitgestoten wordt in Vlaanderen is vooral afkomstig van transport en industrie, de andere helft is ammoniak uit de landbouw. Aangezien het grootste gedeelte van onze stikstofneerslag afkomstig is van buiten Vlaanderen, moeten we ook op inspanningen van onze buurregio's rekenen. Zij rekenen trouwens ook op ons. Vlaanderen exporteert immers zelf ook heel wat stikstof naar die buurregio's waardoor ook de natuurgebieden daar te kampen krijgen met een te hoge stikstofdruk. De stikstof die over de grenzen heen gaat is grotendeels afkomstig van transport en industrie. Zowel landbouw als transport en industrie uit binnen- én buitenland moeten dus samen aan de slag!

Stikstofemissies verminderen is niets nieuws

Dat de stikstofemissies moeten dalen, is dus zeker. Alle Vlaamse sectoren maken hier ook al een hele tijd werk van, ook de landbouwsector. Zo hebben onze landbouwers hun stikstofuitstoot sinds 1990 al met meer dan de helft weten terug te dringen. Ze deden dit onder andere door te investeren in speciale stalsystemen en door in te zetten op emissiearme mesttoediening. Er zijn dus in het verleden al grote stappen gezet, maar we zijn er nog niet. Dat beseft ook de landbouwsector heel goed.

Geen eitje, dat stikstofbeleid

Vlaanderen heeft zichzelf tot 2045 de tijd gegeven om de stikstofdruk op de Vlaamse Natura2000-gebieden volledig weg te nemen, in 2030 moeten we halverwege zijn. Om dat doel te halen is er beleid nodig. Men heeft dit beleid de Programmatische Aanpak Stikstof, of kortweg de PAS, gedoopt. De Vlaamse regering moet met haar PAS niet alleen bepalen hoeveel de stikstofemissies nog moeten dalen, maar ook wie inspanningen moet doen en welke inspanningen dat zijn. De PAS moet een duurzaam beleid zijn en dat kan enkel als het de ecologische doelstellingen kan combineren met het economische en sociale aspect. Daarnaast moet het beleid ook nog eens volledig juridisch sluitend zijn. Geen makkelijke opdracht, zo blijkt.

De Vlaamse regering maakte in 2015 al een 'voorlopige PAS', maar die werd in februari vorig jaar door de rechtbank als 'kaduuk' bestempeld. De oefening moest dus van vooraf aan opnieuw gemaakt worden, en dat bleek niet simpel. Pas een jaar later, op 23 februari 2022 kon de Vlaamse regering een stikstofakkoord sluiten. Met dit akkoord zet de regering de bakens uit over hoe de PAS er volgens haar moet uitzien. En die bakens kwamen bij de Vlaamse landbouwers binnen als een mokerslag.

Stikstofakkoord is mokerslag voor Vlaamse boer

In het stikstofakkoord wordt enkel en alleen over de Vlaamse landbouw gesproken. De Vlaamse regering verwacht van deze sector dat ze in haar eentje het probleem oplost waarvan ze 'slechts' voor 29% de oorzaak is. De doelstellingen die ze voor de landbouwsector naar voor schuift zijn torenhoog, maar het is vooral de manier waarop men deze wil bereiken die bij de landbouwers het hardst aankomt.

Zo geeft de regering de landbouwers slechts een heel beperkt aantal mogelijkheden om hun emissies te doen dalen. Dat maakt dat het voor heel wat landbouwers praktisch onmogelijk is om op een haalbare en betaalbare manier aan de eisen te voldoen. Door de strakke deadlines die de regering stelt krijgt de sector ook geen tijd om nieuwe, innovatieve technieken en maatregelen te ontwikkelen die de opdracht wel haalbaar maken. Landbouwers worden dus met de rug tegen de muur gezet.

Daarnaast schuift de regering ook maatregelen naar voor die amper bijdragen aan het verbeteren van verlagen van de stikstofdepositie maar wel enorme gevolgen hebben op onze boeren. Een voorbeeld hiervan is het verbieden van het bemesten van bepaalde gronden. Deze maatregel heeft bijna geen effect in het verlagen van de stikstofemissies, maar zorgt er wél voor dat duizenden hectaren grond niet langer gebruikt kunnen worden om gewassen op te telen. De impact hiervan op bedrijven is enorm als je weet dat de grondprijzen in Vlaanderen de pan uit swingen en bedrijven in hun verdienmodel wel rekenen op die grond.

Een ander voorbeeld zijn de plannen voor de zogenaamde 'piekbelasters'. De Vlaamse regering noemt deze bedrijven 'de grootste vervuilers', maar dat zijn ze niet. Deze bedrijven stoten niet per se veel stikstof uit, ze hebben gewoon pech dat men jaren geleden vlak bij hun bedrijf Natura2000-gebieden aanwees. Toen leek dit geen impact te hebben op hun bedrijf (en alle andere Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven). In het stikstofakkoord wil de regering echter 41 'piekbelasters' de deuren laten sluiten tegen 2025, ongeacht of ze nog een vergunning hebben. Van deze groep bedrijven zijn er trouwens heel wat die niet eens een grote impact hebben op de actuele natuur. Een familiebedrijf dat je voorouders uit de grond gestampt hebben en waar je zelf heel je leven én toekomst rond opgebouwd hebt, is van de ene op de andere dag niets meer waard. Dit zorgt voor menselijke drama's.

In sommige gebieden zijn al deze maatregelen blijkbaar nog niet voldoende en worden er nog bijkomende inspanningen gevraagd. Vooral de regio rond het Turnhouts Vennengebied, traditioneel een heel dynamische landbouwregio, wordt heel erg geraakt: er zullen heel wat bedrijven de deuren moeten sluiten, heel wat gronden zullen niet meer gebruikt kunnen worden en de vergunningverlening gaat twee jaar op slot. Er moet nog een concreet plan uitgewerkt worden van hoe men dit ziet, maar zeker is dat ook hier de gevolgen voor heel wat landbouwfamilies enorm zullen zijn.

Ten slotte is ook het vergunningskader dat in het akkoord voor landbouwbedrijven beschreven wordt, enorm strikt. Bedrijfsontwikkeling is hierdoor zo goed als uitgesloten. Voor veel landbouwers dus een streep door de toekomstplannen die ze voor ogen hadden, niet in het minst voor de jonge boeren. Vooral het feit dat het kader voor industriële bedrijven, nochtans met dezelfde impact als de landbouwbedrijven, veel soepeler is, zet kwaad bloed.

Geef boeren toekomst

Onze Vlaamse boeren zorgen dag in dag uit voor producten van wereldtop op vlak van smaak, kwaliteit, klimaat- en milieuvriendelijkheid, veiligheid én dierenwelzijn, maar hun toekomst is door dit akkoord dus erg onzeker. En daarmee ook de toekomst van onze lokale voedselproductie én voedingsindustrie. Onze landbouwers vormen immers de basis van de voedingsindustrie, de grootste sector van Vlaanderen die alles samen zo'n 60 000 mensen tewerk stelt. Ook deze jobs komen in het gedrang wanneer de Vlaamse regering haar stikstofakkoord doorduwt.